

אליעזר טאובר

הסכם בין המפלגה הלאומית הסורית לתנועה הציונית, מרס 1920

בשנות קיומה האחרונות של האימפריה העות'מאנית נתונים היו הפעילים הלאומיים הסורים בעימות עם 'התורכים הצעירים', שליטי האימפריה; הם חתרו להשגת מידה של אוטונומיה, ובחלקם אף לעצמאות סוריה. הם ראו ב'תורכים הצעירים' אויב משותף להם ולתנועה הציונית, וזהות האינטרסים של שני הצדדים הכתיבה לדעתם שיתוף פעולה נגד היריב המשותף. הם האמינו מאוד בכוחם והשפעתם של הציונים, ובייחוד בכך שעומד לרשותם ממון רב, והציונים ממניעיהם שלהם ודאי לא עשו לערער אמונה זו. על כן חשוב היה לפעילים הלאומיים הסורים להגיע לשיתוף פעולה עם הציונים, פן יפנו הללו ליריביהם, 'התורכים הצעירים', שלהם היה יותר מה להציע לתנועה הציונית, לו רק רצו בכך. בתקופה זו עדיין לא היו ברורים קווי הסכסוך ישראל-ערב, וניתן היה לבצע גישושי התקרבות בין הארגונים הלאומיים הסוריים לתנועה הציונית. לא כך חשו ערביי ארץ-ישראל עצמה, שכן הם היו עשויים להיות הראשונים להפסיד מהגירה יהודית לארץ-ישראל ומהפעילות הציונית. על כן הם התנגדו בתוקף לגישושים מסוג זה. לציונים מצדם היה נותר להתדיין עם סורים ילידי דמשק או עם ילידי ביירות, שברית של שיתוף אינטרסים נגד השלטונות העות'מאניים עדיפה הייתה בעיניהם על האינטרסים המיוחדים של ערביי ארץ-ישראל. ואולם בסופו של דבר כל המגעים שהתנהלו בין שני הצדדים בתקופה זו לא הניבו פרי. חוסר האמון הבסיסי שרחשו הפעילים הלאומיים הסורים לכנות כוונותיהם של הציונים במגעיהם עמם תרם לא מעט לתוצאה זו. במהלך מלחמת העולם הראשונה נעשו מספר ניסיונות נוספים להגיע להבנה בין שני הצדדים, ואף הם נסתיימו בלא כלום. הגורם שתורם בעקיפין לניסיונות ההתקרבות לפני המלחמה, 'התורכים הצעירים', הפך לבלתי רלוונטי בשנים אלה.

יתרה מזו, התמוטטותו של הצבא העות'מאני בחזית ארץ-ישראל בשנה האחרונה למלחמה ותקוות הערבים בכלל והפעילים הלאומיים הסורים בפרט להשגת עצמאות לאחר תום המלחמה לא בישרו טובות למערכת היחסים עם התנועה הציונית.¹

מאמצע שנת 1918 עברה זירת הדו־שיח הערבי-יהודי לשיחות ישירות בין האמיר פייצל לחיים וייצמן, מטעם ההסתדרות הציונית – החל מפגישתם מצפון לעקבה ביוני 1918 וכלה בשיחות שהתקיימו ביניהם במסגרת ועידת השלום בפריז בראשית 1919. ב־3 בינואר 1919 הגיעו השניים להסכם שבו קראו לשיתוף פעולה ערבי-יהודי, לקביעת הגבולות בין המדינה הערבית לארץ-ישראל על ידי ועדה משותפת, להגשמת הצהרת בלפור, לעידוד עלייה יהודית לארץ-ישראל, לחופש דת לכל תושבי ארץ-ישראל, לשמירת מעמדם של המקומות הקדושים ולסיוע כלכלי ציוני לערבים לפיתוח מדינתם. פייצל הוסיף להסכם הערה בכתב ידו שהוא יהיה בר־תוקף רק אם יקבלו הערבים את עצמאותם.² על הסכם זה אמר הקצין הבריטי מייג'ור קמפ חודשים מספר לאחר שנחתם שהוא 'אינו שווה את הנייר שעליו נכתב'.³ קמפ צדק, משום שפייצל לא היה בתקופה זו אלא שליט בובה בידיהם של הפעילים הלאומיים הסורים.

תום מלחמת העולם הראשונה מצא את הסהר הפורה נתון לשליטתו של צבא כיבוש בריטי. ואולם שעה שבעיראק הנהיגו הבריטים מנהל משלהם, בסוריה הם התיירו את הקמתו של מנהל ערבי, בראשותו של פייצל. מנהל עצמאי זה החזיק מעמד כשנתיים ימים, עד לכיבוש סוריה בידי הצרפתים ביולי 1920. פיצל שהה חלק ניכר מתקופה זו באירופה, בוועידת השלום, וניסה להבטיח שם את עצמאותה של סוריה ולהגיע להבנה עם הצרפתים. על כן השלטון בפועל בסוריה היה נתון בתקופה זו בידיהם של מספר ארגונים לאומיים, והם שהתוו את מדיניותה של המדינה הסורית קצרת הימים. בראש ארגונים אלה עמדה האגודה הלאומית הוותיקה 'אלפתאת', שהתרחבה מאוד בתקופה זו, פתחה סניפים בכל רחבי סוריה, והפכה לגורם בעל ההשפעה הרבה ביותר בסוריה. בראש האגודה עמד ועד מרכזי, שעל כותו בתקופה זו אמר ההיסטוריון אמין סעיד, שהיה עיתונאי בזמן שלטונו של פייצל בדמשק: 'זעד זה שלט בפועל על הממשלה... דבר לא היה יוצא לפועל אלא לפי רצונו והוראה ממנו'. למעשה המדינה הסורית קצרת הימים של פייצל בשנתיים שלאחר מלחמת העולם הראשונה נשלטה בפועל על ידי אנשי 'אלפתאת'. השפעתו של פייצל לאורכה של תקופה זו הייתה מוגבלת בלבד, ונראה שבמידה רבה הוא הפך לשליט בובה בידיהם של אנשי 'אלפתאת'.⁴

1 על הניסיונות להגיע להסכם בין התנועה הציונית לארגונים סוריים בשלהי שלטונה של האימפריה העות'מאנית ראו: א' טאובר, 'יחס הלאומיים הסורים לתנועה הציונית עד תום מלחמת העולם הראשונה', היסטוריה יהודית, 5 (תשנ"א), עמ' ז-כד, וכן פרסומיו של נוויל מנדל הנזכרים שם בהערה 3.

2 נוסח ההסכם מצוטט במקורות רבים. ראו לדוגמה: ר' לפידות ומ' הירש (עורכים), סכסוך ישראל-ערב: קובץ מסמכים הנוגעים להיבטים המשפטיים של הסכסוך, ירושלים תשנ"א, עמ' 9-10.

3 E. L. Woodward, Major J. N. Camp, 'Arab Movement and Zionism', Jerusalem, 12 August 1919 & R. Butler (eds.), *Documents on British Foreign Policy 1919-1939*, First Series, IV, London 1952, p. 364

4 על מדינתו של פייצל בסוריה בשנתיים שלאחר מלחמת העולם הראשונה, על תפקידה של אגודת 'אלפתאת' בניהולה, ועל מעמדו של פייצל מול האגודה ראו: E. Tauber, *The Formation of Modern Syria and Iraq*, London: 1995, pp. 11-48. ציטוט דברי סעיד מתוך: אמין סעיד, א־תֹרֶה אלערביה אלכברא, ב, הלך א, קהיר [1934], עמ' 36.

ככל שגברה ידם של החוגים הלאומיים הקיצוניים בסוריה, כן התפתחה והתעצמה תגובת הנגד בקרב החוגים השמרניים והמתונים יותר, אריסטוקרטים, נכבדים, בעלי אדמות ובעלי עסקים, שלהם היה מה להפסיד ממצב של אי-סדר או לוחמה שצפויים היו להיווצר בעקבות התדרדרות היחסים בין סוריה לצרפתים. אנשי חוגים אלה היו פחות אנטי-צרפתיים, ומעל לכול רצו ב'סדר ובמנוחה', כדברי עיתונאי בן הזמן, ואם אפשר, גם להבטיח לעצמם מעמד בכיר במשטרו של פייצל. הם היו באופן טבעי בעלי נטיות פרטיקולריסטיות יותר מאשר פן-ערביות, הפצו בהבטחת האינטרסים של הסורים עצמם בסוריה, והתנגדו למעמד הבכיר שתפסו 'זרים', עיראקים ופלסטינים, בממשל ובצבא של המדינה הסורית החדשה, מעמד שנשען על תפיסות פן-ערביות. כשחזר פייצל לסוריה ממסעו השני לאירופה בינואר 1920 והבין עד כמה רופף מעמדו במדינה, הוא ראה במגורים אלה של האוכלוסייה בעלי ברית טבעיים שבהם יוכל להסתייע בהגשמת מדיניות הפיוס שלו עם הצרפתים. הוא החליט להקים מפלגה אשר תתמוך בו ותהווה משקל נגד ל'אלפתאת' ולכלי הביטוי הפומבי שלה, 'מפלגת העצמאות' (חזב אלאסתקאלאל). כך, קיווה, לא יעמוד לבדו בזירה הפוליטית בעת ניסיונותיו לשכנע את האוכלוסייה שיש להגיע להבנה עם הצרפתים.

ב-25 בינואר 1920 הוכרז רשמית בדמשק על הקמתה של 'המפלגה הלאומית הסורית' (אלחזב אלוטני אלסורי). היוזם בפועל של ייסוד המפלגה היה נסיב אלברקי, ששימש אז כיועץ מיוחד לפייצל. הוחלט שיהיו למפלגה ועד מנהל בן שישה עשר חברים וועדה מייעצת בת עשרים וחמישה חברים. מרבית חברי ועדות אלו באו מקרב המגורים ההברתיים שהוזכרו לעיל. כבר בכנס היסוד של המפלגה הובר מצעה, אשר נוסח על ידי חבר הוועד המנהל מחמד כרד עלי, נשיא האקדמיה הערבית למדעים בדמשק. מטרת המפלגה כפי שהופיעו במצע היו: 'לפעול למען עצמאותה המדינית של סוריה בגבולותיה הטבעיים... לחזק את הקשרים הלאומיים, התרבותיים והכלכליים בין העמים הערביים בכלל ובסוריה בפרט... שוויון בזכויות האזרחיות והפוליטיות לכל בני המולדת הסורית לאמונותיהם ומוצאיהם השונים... הקמת ממשלה מלוכנית פרלמנטרית שתהיה מורכבת מהעם ואחריות כלפי העם ובראשה יעמוד האמיר פייצל בתואר מלך סוריה'. מצע המפלגה העיד אמנם במידת-מה על נטיותיה הפרטיקולריסטיות, בדברו על 'בני המולדת הסורית' ועל 'העמים הערביים'. אולם הוא לא הצביע באופן ברור על תכלית קיומה האמתית, שהפכה אותה לבת פלוגתא לארגונים הלאומיים המיליטנטיים בעלי הצביון הפן-ערבי מסוגן של 'אלפתאת' ו'מפלגת העצמאות', למעט אולי הסעיף במצע שהתייחס לחובת המפלגה 'לסייע לאמיר [פייצל] בכל הנדרש'.⁵

במרס 1920 הייתה 'המפלגה הלאומית הסורית' מעורבת בניסיון להגיע להבנה עם התנועה הציונית. מספר חברים בה מהאזור המערבי⁶ הגיעו להסכם עם נציג של ההסתדרות הציונית על ניתוק

5 'The Emir Feisal' (מרס 1920), אצ"מ, Z4/1366; דאר היום, ד' בטבת תר"ף, עמ' 2; אלמנאר, 6 ביוני 1921, עמ' 464; סעיד (לעיל, הערה 4), עמ' 42 (כולל ציטוט מצע המפלגה); אחמד קדרי, מדכראתי ען איתורה אלערביה אלכברא, דמשק 1956, עמ' 172-174; אניס א-נצולי, עשת ושאהדת, ביירות 1951, עמ' 25; מחמד עזת דרווה, חול אלהרכה אלערביה אלחדייתה, א, צידון 1950-1953, עמ' 86.

6 דהיינו אזור החוף הלבנוני והסורי, שכבר היה תחת שליטה צרפתית (O.E.T.A. West).

Les soussignés, Mr. Joshua Hankin, représentant de l'organisation sioniste ^{en Palestine} et M. Nadjib Sfeir, Jumuf Muazin, Dr Raschid Karam, Nadjib Haschim et Dr Anton Schegade, représentants du "Parti Nationaliste" en Syrie et en Liban, en voyant la gravité de la situation politique en Syrie, Liban et Palestine et en désirant coordiner leur activité politique pour le bien de ces trois pays, se sont entendus après un entretien sur les bases principales suivantes:

1. Les gouvernements de la Syrie et du Liban reconnaissent l'indépendance de la Palestine dans les limites qui seront fixées par une commission formée des délégués des deux parties (Syrie et Liban d'un part et Palestine d'autre part) et le droit de l'organisation sioniste d'y construire un foyer national pour le peuple juif, en organisant une immigration en masse des juifs de tous les pays en Palestine et en obtenant les privilèges politiques et économiques nécessaires pour assurer le développement calme et libre du foyer national.
2. Le "Parti Nationaliste" en Syrie et en Liban fait tout le nécessaire pour préparer l'opinion publique du peuple arabe à cette reconnaissance et pour l'habituer au peuple juif comme à un voisin.
3. L'organisation sioniste garantit de ne pas dépasser en avenir les frontières de la Syrie et du Liban qui seront fixées selon l'article 1.
4. L'organisation sioniste se charge de respecter les rites religieux et ne pas intervenir dans les questions des lieux saints des musulmans et chrétiens en Palestine.
5. L'organisation sioniste se charge de venir en aide aux gouvernements de la Syrie et du Liban pour le développement de leurs pays et de contracter des emprunts d'argent, dont les conditions seront fixées à temps.
6. Tous les habitants de la Palestine sans distinction de religion jouiront de l'égalité civile et économique complète.

Jerusalem, le 26 mars 1920.
 Pour Nadjib Sfeir
 Pour Jumuf Muazin
 Pour Dr Raschid Karam
 Pour Nadjib Haschim
 Pour Dr Anton Schegade

הסכם בין המפלגה
 הלאומית הסורית
 והתנועה הציונית,
 מרס 1920

ארץ־ישראל מסוריה ועל הקמת בית לאומי יהודי בה. יוזם ההסכם מצד המפלגה היה הביירותי נג'יב צפיר, אדם מפוקפק למדי אשר בראשית יולי 1920 היה מעורב בניסיון של המפלגה לשכנע את חברי 'המועצה המנהלת' של הר הלבנון לשתף פעולה עם הממשלה הערבית של דמשק. אחדים מחברי המועצה שתמכו בכך נהגו להתכנס בביתו של צפיר לדון בנושא, והוא מצדו נהג לדוות בקביעות על כל הנאמר בפגישות אלו לשירות הביטחון הכללי הצרפתי. התוצאה הייתה שכל חברי המועצה שהיו מעורבים במגעים אלה נעצרו בידי הצרפתים.⁷ הצטרפו לצפיר בחתימה על ההסכם עם ההסתדרות הציונית חברי המפלגה ד"ר רשיד כרם, יוסף מאדן, ד"ר אנטון שחאדה ונג'יב האשם (אם כי לא כולם חתמו על ההסכם אישית, כפי שיבואר להלן).

יהושע חנקין

קדמו לחתימת ההסכם מגעים בין צפיר לוייצמן, שעמד אז בראש ועד הצירים של ההנהלה הציונית בירושלים, ומשה שרתוק, שהיה אז מזכיר ועד הצירים.⁸ ואולם בפועל חתם על ההסכם מטעם ההסתדרות הציונית 'גואל הקרקעות' יהושע חנקין, שדיבר ערבית ונהג מפעם לפעם לייצג גופים ציוניים שונים במגעים עם ערביי האזור.

ההסכם מצוי כיום בארכיון הציוני המרכזי בירושלים, בחטיבה S25 (תיקי המהלקה המדינית של הסוכנות היהודית), תיק 9907.⁹ ההסכם נכתב בשלוש שפות, צרפתית, עברית וערבית. הנוסח הצרפתי תופס את מחציתו השמאלית

של דף ההסכם, ועל פי כתב היד נראה שכתב אותו צפיר עצמו.¹⁰ בתחתית הנוסח הצרפתי מופיעות חתימתו של צפיר, חתימותיהם של כרם ומאדן וכן חתימה נוספת של צפיר בשם האשם וחתימה נוספת של כרם בשם שחאדה. כן מופיעה בתחתית הנוסח הצרפתי חתימתו של חנקין, וזה המקום היחיד שבו חתם על ההסכם. הנוסח העברי מופיע לימינו של הנוסח הצרפתי ותופס כשליש מרוחבו של דף ההסכם. יש להניח שכתב אותו חנקין, ואולם בתחתיתו של נוסח זה אין חתימות כלל. הנוסח העברי כתוב בצדו הימני של דף ההסכם, בטור צר, דבר שכנראה מעיד על כך שהיה זה הנוסח האחרון שחובר, ועל כן נכתב במקום שנותר פנוי על דף ההסכם. על פי כתב היד נראה שנוסח זה נכתב בידי כרם.¹¹ נוסף על חתימתו של כרם מופיעות בתחתית הנוסח הערבי גם חתימותיהם של צפיר ומאדן וכן חתימה נוספת של כרם בשם שחאדה וחתימה נוספת של צפיר בשם האשם. חתימתו של חנקין אינה מופיעה בתחתית הנוסח הערבי.

7 א-נצולי (לעיל, הערה 5), עמ' 49. בולט מסעד, לבנאן וסוריא קבל אלאגתאדאב ובעדה, קדור 1929, עמ' 75. על פרשת מעצרים של חברי 'המועצה המנהלת' של הר הלבנון ראו בהרחבה: טאובר (לעיל, הערה 4), עמ' 61-63.

8 מ' שרת, 'יומן מדיני, א, תל אביב תשכ"ח, עמ' 65.

9 המסמך נזכר לראשונה בהערות שוליים בספרו של י' פורת, צמיחת התנועה הלאומית הערבית הפלסטינאית 1918-1929, תל-אביב 1976, עמ' 62, הערה 26.

10 על פי השוואה בין כתב היד לחתימות שבתחתית נוסח זה.

11 כנ"ל.

להלן נוסחו העברי המלא של ההסכם:

החתומים מטה, ה' יהושע חנקין, בא כח ההסתדרות הציונית בארץ ישראל, וה"ה נגיב צפיר, יוסף מואזן, ד"ר רשיד כרם, נגיב השם וד"ר אנטון שָׁתְדֵה, באי"כח 'הסיעה הלאומית'¹² בסוריה ובלבנון, בראותם את רצינות המצב הפוליטי של סוריה, הלבנון וארץ-ישראל וברצותם לעבד עבודה פוליטית משתפת לטובת שלש הארצות הללו, באו לאחר שיחה לידי הסכמה על העקרין היסודיים האלה:

1. הממשלות של סוריה והלבנון מכירות בארץ ישראל עומדת ברשות עצמה בתוך גבולים, אשר יקבעו ע"י ועדה מרכבת מבאי"כח שני הצדדים (סוריה והלבנון צד א' וארץ-ישראל צד ב'), ובזכות של ההסתדרות הציונית לבנות בה בית לאומי¹³ לעם ישראל¹⁴ ע"י סדור הגירת המוני יהודים מכל הארצות לארץ ישראל וע"י השגת היתרונות הפוליטיים והכלכליים הדרושים להבטחת התפתחותו השקטה והתפשית של הבית הלאומי.

2. 'הסיעה הלאומית' בסוריה ובלבנון עושה את כל הדרוש בכדי להכין את דעת הקהל בעם הערבי לקראת ההכרה הזאת ולהרגילו אל העם העברי¹⁵ כאל שכנו.

3. ההסתדרות הציונית ערבה בעד אי"הסגת הגבול של סוריה והלבנון מעבר לגבולים אשר יקבעו ככתוב בסעיף 1.

4. ההסתדרות הציונית מתחייבת לכבד את הקנינים והמנהגים הדתיים ולבלתי התערב בעניני המקומות הקדושים של המשלמים והנוצרים בארץ-ישראל.

5. ההסתדרות הציונית מתחייבת לבוא לעזרתן של ממשלות סוריה והלבנון לשם פתוח ארצותיהן ולהלוות להן סכומי כסף עפ"י תנאים, אשר יעבדו בזמנם.

6. כל תושבי ארץ-ישראל בלי הבדל דת יהנו משוויון-זכויות אזרחי וכלכלי מלא.

ירושלם, יום ו', ד' ניסן התר"פ.

26 מרס 1920.

תוכנו של ההסכם בין ההסתדרות הציונית לבניגי 'המפלגה הלאומית הסורית' דומה לא מעט לתוכן ההסכם שאליו הגיעו פייצל וויצמן למעלה משנה קודם לכן. הסעיף הראשון של ההסכם, העוסק בקביעת הגבולות בין סוריה ובלבנון לארץ-ישראל על ידי ועדה משותפת, דומה לסעיף השני של הסכם פייצל-ויצמן, שעניינו קביעת הגבולות בין המדינה הערבית לארץ-ישראל על ידי ועדה

12 'אלחוז אלושגי' בנוסח הערבי.

13 'מוטן קומי' בנוסח הערבי; 'un foyer national' בנוסח הצרפתי.

14 'ללשעב אלסראאילי' בנוסח הערבי; 'pour le peuple juif' בנוסח הצרפתי.

15 'באלשעב אלסראאילי' בנוסח הערבי; 'au peuple juif' בנוסח הצרפתי.

מוסכמת. בסעיף הראשון מדובר גם על בניית הבית הלאומי, ובסעיף השלישי בהסכם פייצל-וייצמן מצהירים השניים על הגשמת הצהרת בלפור, וכן מדובר בסעיף הראשון על הגירת יהודים לארץ-ישראל, ובסעיף הרביעי בהסכם פייצל-וייצמן מובטח עידוד עלייה יהודית לארץ-ישראל. ראוי לציין שבסעיף הראשון באות לידי ביטוי הנטיות הפרטיקולריסטיות של החותמים הערבים, לא רק בעצם הנכונות להכיר בארץ-ישראל 'עומדת ברשות עצמה' ובבית הלאומי היהודי, אלא גם בהבחנה בין סוריה ללבנון (הבחנה התוורת גם בסעיף השני, השלישי ותחמישי של ההסכם). בסעיף הרביעי והשישי של ההסכם מובטחים חופש דת לכל תושבי ארץ-ישראל וכיבוד מעמדם של המקומות הקדושים לאסלאם ולנצרות, ובסעיף החמישי והשישי של הסכם פייצל-וייצמן מדובר על חופש הדת בארץ-ישראל ועל שמירת מעמדם של המקומות הקדושים (בהסכם פייצל-וייצמן נזכרים רק המקומות הקדושים לאסלאם, אך חברי המפלגה הלבנונים הנוצרים דאגו כמובן גם לאינטרסים של הנצרות). לבסוף, בסעיף החמישי של ההסכם מתחייבת ההסתדרות הציונית לתת סיוע כספי לממשלות סוריה ולבנון לשם פיתוח ארצותיהן, ובדומה לכך בסעיף השביעי של הסכם פייצל-וייצמן מדובר על הסיוע הכלכלי שיושיטו הציונים לערבים לפיתוח מדינתם. מעניין לציין גם את המונח 'שויון-זכויות אזרחי' (égalité civile בנוסח הצרפתי), שממנו אמורים היו ליהנות כל תושבי ארץ-ישראל (סעיף 6) – מונח זה מזכיר את המונח 'זכויות אזרחיות' (civil rights) בהצהרת בלפור, שמהן (אך לא מזכויות פוליטיות!) אמורות היו ליהנות האוכלוסיות הלא-יהודיות בארץ-ישראל.

תוכנו של ההסכם דומה אפוא להסכם פייצל-וייצמן וכך היה גם גורלו. 'המפלגה הלאומית הסורית' לא הייתה גורם מרכזי בפוליטיקה הסורית שלאחר מלחמת העולם הראשונה; למעשה היא הוקמה כדי להיאבק בזרם הלאומי המרכזי שייצגו 'אלפתאת' ו'מפלגת העצמאות'. זאת ועוד, החותמים על ההסכם לא היו נציגים של מרכז המפלגה בדמשק, כי אם חברים מהאזור המערבי, שכבר היה תחת שלטון צרפתי. יתרה מזו, ארבעה חודשים מאוחר יותר בא הקץ לפעילות המפלגה, כפי שאירע לשאר הגופים הפוליטיים בסוריה עם הכיבוש הצרפתי. ההסכם בין המפלגה להסתדרות הציונית נותר על כן בעל ערך היסטורי בלבד, ללא שום השלכות מעשיות.

'המפלגה הלאומית הסורית' המשיכה כאמור להתקיים עוד כארבעה חודשים, עד לכיבוש סוריה בידי הצרפתים בשלהי יולי 1920. ואולם לא היה בכך סוף פסוק למגעיו של צפיר עם הציונים. הלה המשיך להופיע מפעם לפעם, ובשנת 1936 הציע לווייצמן שהיה בעת הזאת נשיא ההסתדרות הציונית, ולשרתוק, ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, תכנית יומרנית לרכוש קרקעות בצפון סוריה או לחלופין באזור צור וצידון בדרום לבנון, ולדבריו נתנו השלטונות הצרפתיים את הסכמתם לתכנית זו. לאכזבתו דחה הצד היהודי הפעם את הצעותיו.¹⁶